

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3-4)

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ คือ ความสามารถในการคิดเป็น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็น ความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4)

การคิดแก้ปัญหา เป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่ผู้นวยสับสนได้เป็นอย่างดี ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย (Eberle and Slanish 1996 อ้างถึงในประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2543 : 103)

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ควรเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รู้จักวิถีปฏิบัติตนใน

มากมายทั่วทุกมุมโลก ทั้งๆที่สิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ให้สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย เมื่อทำการศึกษาค้นคว้า “มนุษย์” เป็นผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมมากที่สุด สาเหตุที่มนุษย์ทำลายสิ่งแวดล้อมเกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เองเพื่อแก่งแย่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วยกันเอง จึงเกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองอยู่รอดในสังคม เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากขึ้น ผลกระทบก็ย้อนกลับมาทำลายตัวมนุษย์เอง เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของโลก เกิดสภาวะเรือนกระจก ภาวะโลกร้อน ตลอดจนเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว ควันพิษ น้ำเน่าเสีย ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงและทางอ้อม และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จากการศึกษาของนักวิชาการพบว่าการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต้องแก้ที่ตัว “มนุษย์” นั่นคือจะต้องให้ความรู้ โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านทางเด็กและเยาวชน ฉะนั้นครูเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นแบบอย่างทั้งการคิด และการกระทำให้กับนักเรียน จะต้องพัฒนาความสามารถในการคิดให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดให้เกิดขึ้นกับเด็ก

(สถิต ศิริธรรมจักร.2550 :1)

ด้วยหลักการ แนวคิดและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม สามารถดำรงตนเผชิญกับภาวะสังคมที่สับสนวุ่นวายได้อย่างเหมาะสม

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเป็นแนวทางในการทำวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ประเภทหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน และสังคม
3. มีสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อม และมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาโดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอนเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าหมื่นราม ปีการศึกษา 2552 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 9 คน โดยใช้นักเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต”

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าหมื่นราม ปีการศึกษา 2552 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 30 คน โดยใช้นักเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 10 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต”

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” โดยมีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล โดยใช้ภาพเขียนประกอบคำบรรยายและแบบฝึกทำยบบท มีทั้งหมด 6 เรื่อง คือ เล่ม 1 เรื่อง อากาศดี ชีวิตมีสุข เล่ม 2 เรื่อง ดินดี มั่งมีเงินทอง เล่ม 3 เรื่อง น้ำสะอาด ปราศจากโรคภัย เล่ม 4 เรื่อง ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต เล่ม 5 เรื่อง ภาวะโลกร้อน

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต”
2. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต”

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสามัคคีประชาชาษฎร์ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 22 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 5 เล่ม ประกอบไปด้วย เล่ม 1 อากาศดีชีวิตมีสุข เล่ม 2 ดินดีมั่งมีเงินทอง เล่ม 3 น้ำสะอาดปราศจากโรคภัย เล่ม 4 ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต เล่ม 5 ภาวะโลกร้อน โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต”

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสามัคคีประชาราษฎร์ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 22 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใน 3 ด้าน คือ

1. ความพึงพอใจด้านเนื้อหา
2. ความพึงพอใจต่อลีลาการเขียนและวิธีนำเสนอเรื่อง
3. ความพึงพอใจต่อองค์ประกอบรูปเล่มและการพิมพ์

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง เอกสารที่ใช้สำหรับให้นักเรียนได้อ่านเพื่อเสริมประสบการณ์ เสริมความเข้าใจในเนื้อหา เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตร และช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคลซึ่งประกอบด้วย 5 เรื่อง คือ อากาศดี ชีวีมีสุข ดินดี มั่งมีเงินทอง น้ำสะอาด ปราศจากโรคภัย ป่าไม้ ต้นน้ำแห่งชีวิต ภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นในสภาวะปัจจุบัน ในแต่ละเรื่องนั้นใช้ภาพเขียนสีประกอบคำบรรยาย และมีแบบฝึกหัดท้ายเรื่อง

เรื่องละ 10 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ประสิทธิภาพของหนังสือ หมายถึง คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างใช้อ่านและทำ แบบฝึกหัดท้ายบทหลังการอ่าน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ 80/80 ซึ่งพิจารณา ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 จากการทำแบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือ อ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการประเมินเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดนครอบคลุมพฤติกรรม ทั้ง 6 ด้าน คือ

1. ความรู้ ความจำ
2. ความเข้าใจ
3. การนำไปใช้
4. การวิเคราะห์
5. การสังเคราะห์
6. การประเมินค่า

4. ความพึงพอใจ หมายถึง การรู้สึกชอบหรือพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านเนื้อหา ลีลาการเขียนและ วิธีการดำเนินเรื่อง และองค์ประกอบของรูปเล่มและการพิมพ์

สมมุติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ป่าไม้ต้นน้ำแห่งชีวิต” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม